

KEHITYSPSYKOLOGIA (s.19-20)

Tutkii ihmisen kehitystä läpi elämän - **elämänkaari**

Tutkii yleisiä lainalaisuuksia esim. ikävaiheet,
kielen kehitys

Huomioi kulttuurin vaikutuksen sekä yksilöllisen
vaihtelun

KEHITYS (s. 19-20)

JATKUU läpi elämänkaaren

JOUSTAA

Sisältää muutosmahdollisuuden (perimän, ympäristön ja omien valintojen rajoissa)

ON KASAUTUVAA JA OSIN VAIHEITTAISTA

Aiempi taito on usein seuraavan edellytys

ON DYNAAMISTA, "MONISUUNTAISTA"

Jotkin kyvyt **lisääntyvät**, esim. käsitteellinen ajattelu

Jotkin taidot **vähenevät**, esim. aistien toiminta heikkenee

Jotkin taidot **pysyvät kauan samanlaisina** (tasanne),
esim. kieli aikuisuudessa

KULTTUURIN VAIKUTUS: KESKEISIÄ LÄHTÖKOHTIA (s. 20-23)

YKSILÖKESKEINEN KULTTUURI

- Yksilö ensisijainen ryhmään nähden
- Esim. menestys yksilön ansiota
- Monet länsimaat

YHTEISÖKESKEINEN KULTTUURI

- Yhteisö ensisijainen yksilöön nähden
- Ryhmäjäsensuus, status yms. Määrittävät yksilöä
- Monet Kauko-Aasian maat

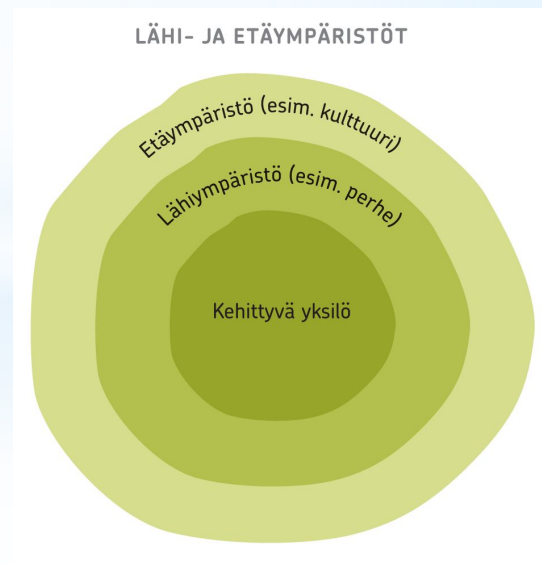
TASOT:

Lähiympäristö

- perhe ja ystävät, koulu/työpaikka yms

Etäympäristö

- yhteiskunta: mm. lait
- Kulttuuri: arvot, normit yms.
- Media (myös some)

s. 26 tutkimus

- Mitä johtopäätöksiä tutkimuksesta voidaan tehdä koulumaailmaa ajatellen?
- Millä asioilla voisi olla merkitystä lapsen koulunkäynnin ja koulussa menestymisen sekä opiskelupolun valinnan kannalta?

b) Millä asioilla voisi olla merkitystä lapsen koulunkäynnin ja koulussa menestymisen sekä opiskelupolun valinnan kannalta?

YMPÄRISTÖ

- kotiolot (rauha keskittyä)
 - Muiden antama malli
 - Vanhempien - erityisesti äidin koulutustaso
 - Lapsille lukeminen, kirjat + lehdet kotona, mistä keskustellaan & miten
 - Koulu: materiaalit, ryhmäkoot, opetusmenetelmät...
 - Koulun ja kodin yhteistyö, miten vanhemmat suhtautuvat kouluun ja lapsensa opettajaan

YKSILÖ

- perimä ja taipumukset(lahjakkuudet)
 - Omat kiinnostuksen kohteet
 - Uni+liikunta+riittävän terveellinen ruokavalio

- **Sosiaalistuminen** (= **socialisaatio**): yhteisön/ryhmän arvojen, uskomusten ja normien siirtymistä osaksi yksilön omaa ajattelua.
- Oman ikäryhmän eli **kohortin** erityiskokemukset (esim. sosiaalisen median merkitys 2010-luvulla).
- **Sosioekonominen asema** (mm. tulotaso, koulutustaso).

SOSIAALINEN PÄÄOMA (ei kirjassa!)

Sosiaalisten suhteiden verkostoa ja niihin perustuvaa vastavuoroisuutta

Erikseen yhteisön/yhteiskunnan tasolla ja yksilön näkökulmasta

- kanssakäyminen, suhteiden määrä ja laatu
- Sukulaiset, ystävät, tuttavat, työkaverit...
- Vapaaehtoistyö, kansalaisaktiivisuus
- Toimiminen positiivisen vuorovaikutuksen edistämiseksi (nk. Prososiaalinen toiminta)
- Vähentävät arvioiden mukaan mm.korruptiota
- Heikentäviä tekijöitä voivat olla yhteiskunnan tasolla: monikulttuurisuus ja integroitumisen epäonnistuminen, epäluulo vallanpitäjiä kohtaan,

KEHITYKSEN OSA-ALUEET (s. 12-14)

- 1) **Biologinen:** fyysinen + motorinen
- 2) **Psyykinen:**
 - a) persoonallisuus (käsittää identiteetin)
 - b) emotionaalinen (emootiot)
 - c) Kognitiivinen (mm. muisti, kieli, ajattelu)
- 3) **Sosiaalinen:** vuorovaikutus, sosiaaliset taidot

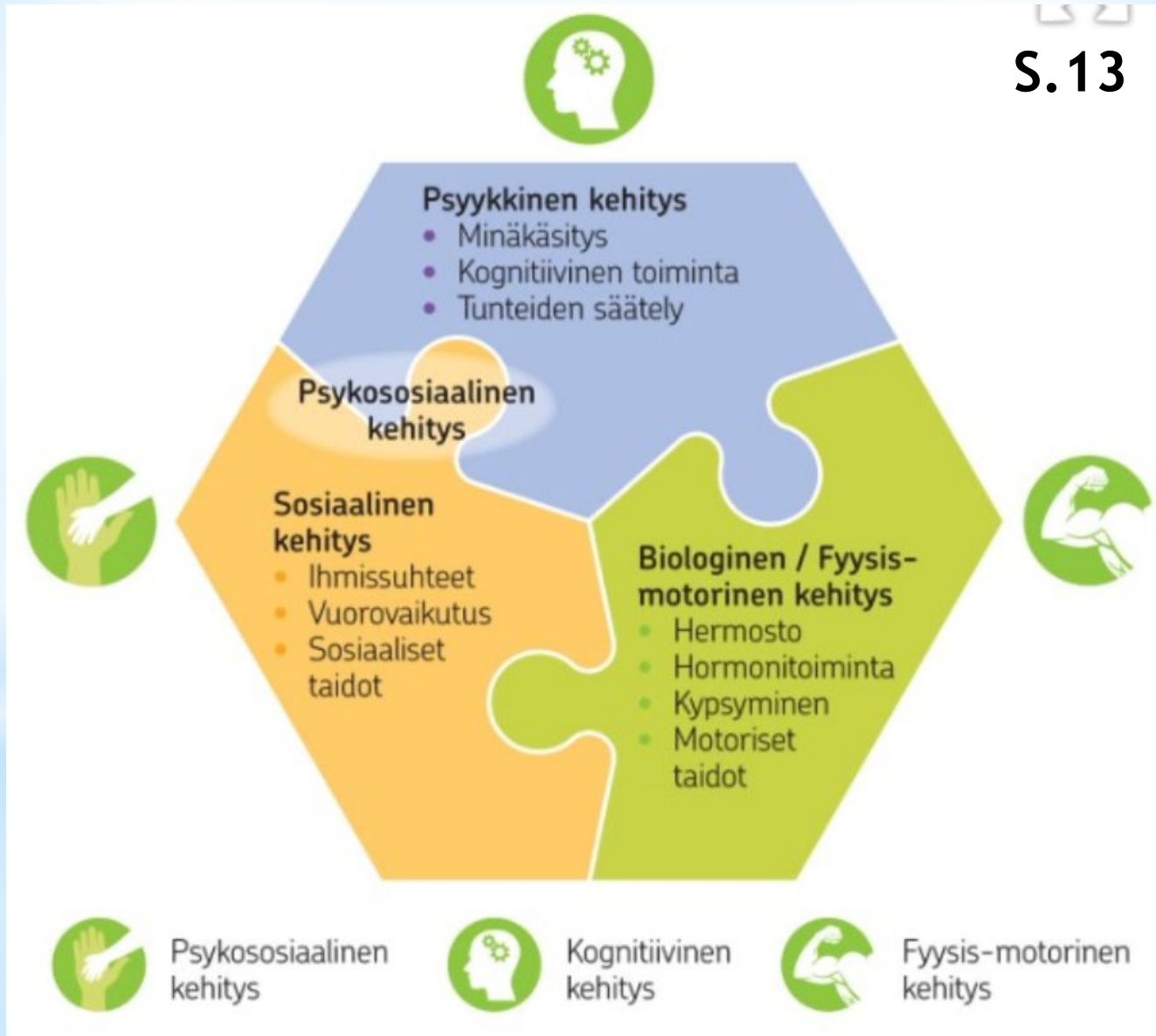
Sosioemotionaalinen: vuorovaikutustaitojen ja tunteiden kehitys kietoutuvat tiiviisti yhteen

Psykososiaalinen: psyykinen ja sosiaalinen puoli kietoutuvat tiiviisti yhteen, kuten itsetunnossa ja minäkäsityksen eri puolien kehityksessä.

Moraalin kehitystä ohjaa sekä kognitiivinen kehitys että sosioemotionaalinen kehitys

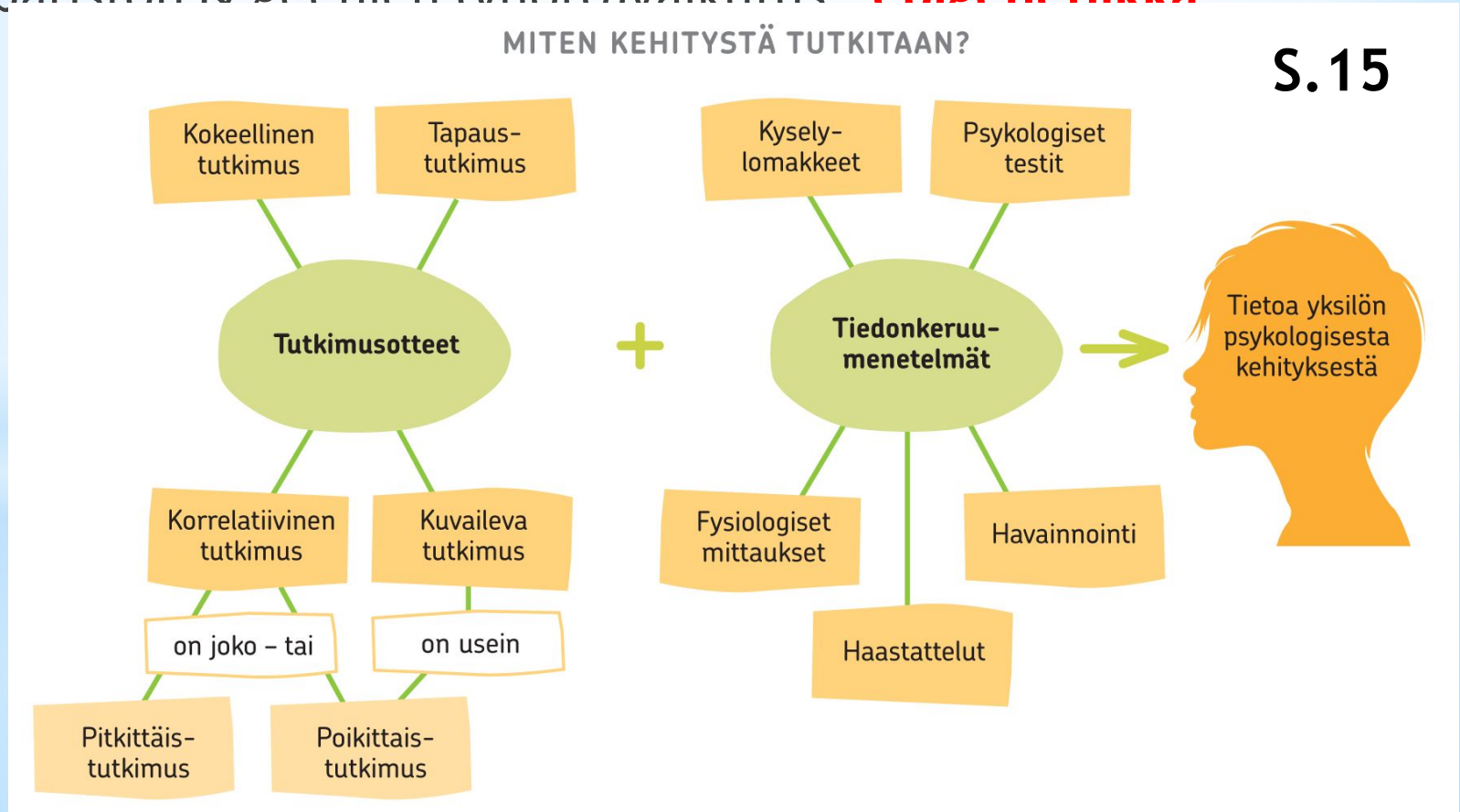
KEHITYKSEN OSA-ALUEET OVAT MYÖS KEHITYSPSYKOLOGIAN TUTKIMUSKOHTEITA

S.13

KEHITYKSEN TUTKIMINEN (s.15-16)

- usein **vertaillaan** eri ikäryhmiä toisiinsa tai normaalisti kehittyviä ja tietystä häiriöstä/sairaudesta kärsiviä
- Myös **kohortit** ja nk. **Sukupolvikokemukset** (esim. sotalapset)
- Ympäristön & geenien (vuoro)vaikutus - **epigenetiikka**

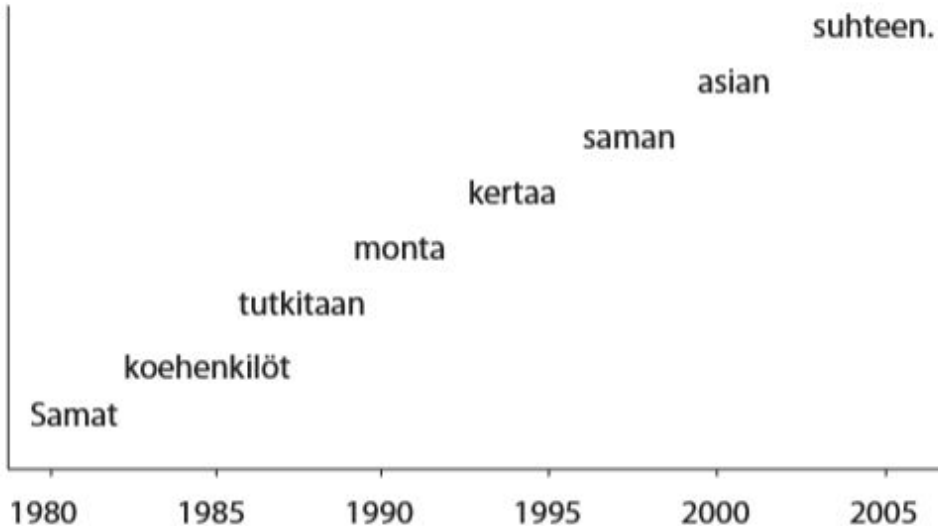
PITKITTÄISTUTKIMUS

EDUT

- Ryhmät ovat homogeenisia; tutkittavat ovat eläneet samat yhteiskunnan muutokset
- Asenne- ja mielipidemuutokset tulevat selkeästi esiin

HAITAT/ONGELMAT

- Kalliita.
- Suuritöisiä, vaikea saada samoja henkilöitä vuosia kestävään tutkimukseen.
- Tuloksen saaminen kestää kauan.
- Osa koehenkilöistä putoaa pois, myös tutkijat voivat muuttua.
- Asioiden tärkeys voi tutkimuksen aloitushetkellä olla suuri, kiinnostus heikkenee usein vuosien varrella tai asian tärkeys "katoaa", aihe "vanhenee", esim. oppikoulun ja kansakoulun käyneiden asenteet eivät kiinnosta, koska koulutusjärjestelmä on muuttunut.

POIKITTAISTUTKIMUS

Useita eri-ikäisiä tutkitaan samanaikaisesti jonkin ominaisuuden (esim. uuden laitteen oppimismenon, kielen kehityksen tms.) suhteen.

EDUT

- Yhdellä tutkimuskerralla saadaan paljon tietoa.
- Tieto saadaan nopeasti.

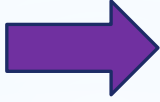
HAITAT

- Kohorttivaikutus

Kohortti = tietty sukupolviryhmä, esim. sota-aikana syntyneet, lama-ajan lapset tms.

Oletus: Eri-ikäisiä tutkimalla on saatu selville esim. iän vaikutus tietojenkäsittelytaitoihin. Todellisuudessa esille tuleekin kohorttivaikutus. Tietyllä ikäluokalla ei ole ollut mahdollisuuksia käsitellä tietokoneita siinä määrin kuin myöhemmin syntyneillä. Tulos kertoo enemmän harjoituksen puutteesta ja yhteiskunnallisesta tilanteesta kuin iän vaikutuksesta ko. taitoon.

MIKÄ OHJAA KEHITYSTÄ? (s.23-34)

PERIMÄ + **YMPÄRISTÖ**
+ **YKSILÖN OMAT VALINNAT** Dynaaminen vuorovaikutus
esim. epigenetiikka

1) BIOLOGISET TEKIJÄT

- Perimä (geenit) määräävät
- Kehitysprosessi kypsyminen
- Lajityypillinen kehitysjärjestys
- Hormonit ohjaavat
- Ei juurikaan nopeutettavissa
- Riittävä **kypsyysaste** (hermosto, aivot, fyysinen kehitys) edellytys oppimiselle: **herkkyyskaudet** ja **kriittiset kaudet** esim. susilapset

<https://www.youtube.com/watch?v=UkX47t2QaRs>

HERMOSTON VARHAINEN KEHITTYMINEN

<https://www.youtube.com/watch?v=Tp25wrm-AoA>

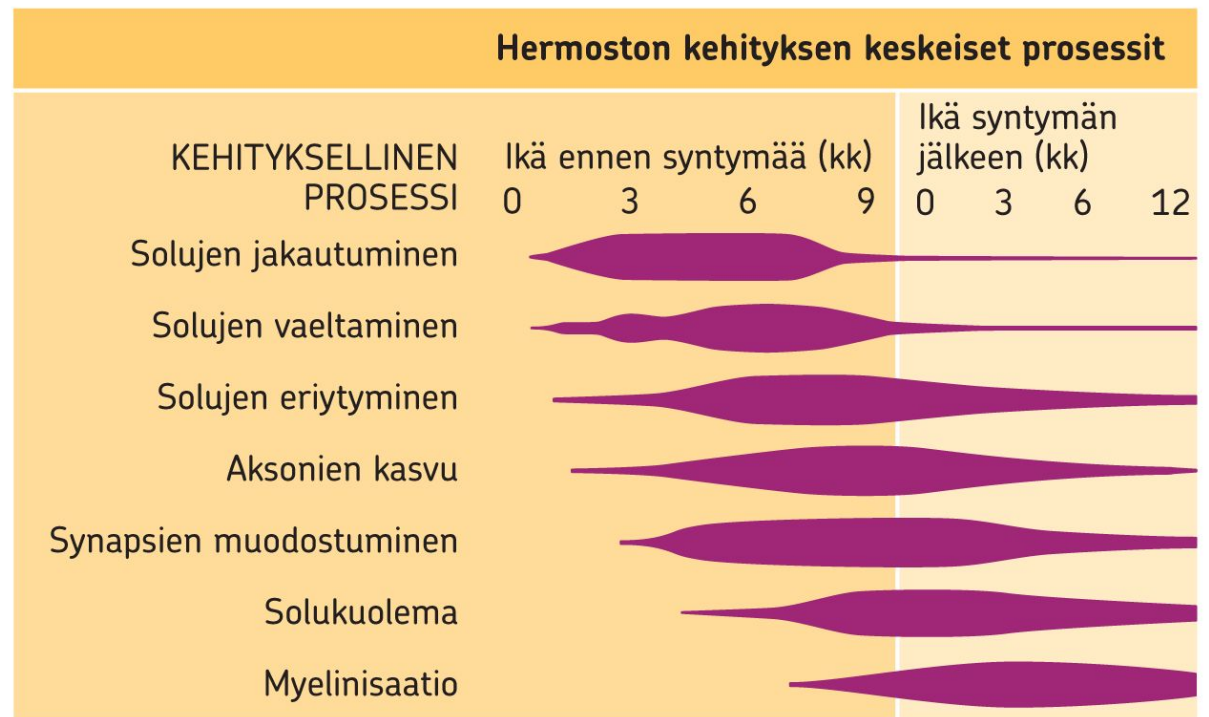
Esimerkkejä hermoston biologisesta kypsymisestä ovat **myelinisaatio** ja **aivojen eri alueiden kehittyminen**. Mm. toiminnanohjaukseen osallistuvat aivojen otsalohkot kehittyvät vielä parikymppiselläkin.

<https://www.zerotothree.org/espagnol/brain-development>

Mitä opit
videolta aivojen
varhaisesta
kehityksestä?
Koosta
muistiinpanot!

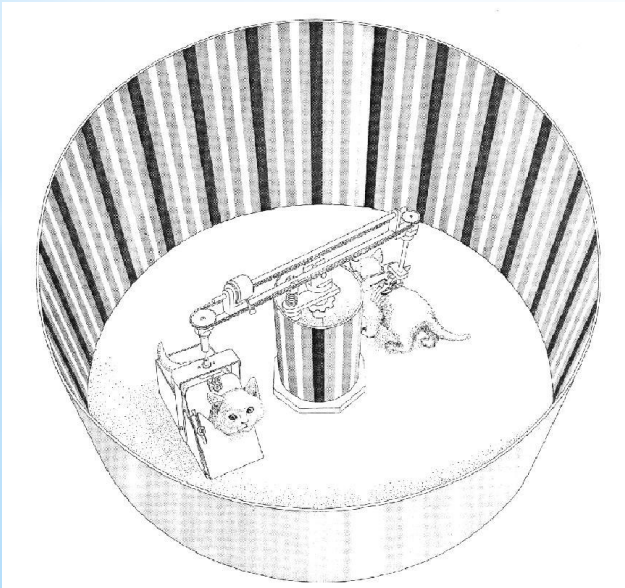
HERMOSTON KEHITYSVAIHEITA

S.31

KRIITTINEN KAUSI

- Jos kehityksessä (hermoston kannalta) herkässä kaudessa ei saada sopivia ärsykeitä, taito ei kehity lainkaan – edes myöhemmin
- Tutkittu mm. kissanpentujen näköjärjestelmässä

HERKKYYSKAUSI

- kausi/vaihe, jolloin tietyn taidon oppiminen on erityisen helppoa, mutta taitoa on mahdollista oppia jossain määrin myöhemminkin

Herkkyykskausia

Näköaistin kehitys: ikävuodet 1–3

Kielen kehitys: 3–5 ensimmäistä vuotta

Tunteiden säätely: 3 ensimmäistä ikävuotta

Motorinen kehitys: sikiöajasta 5:nteen ikävuoteen

Musikaalisuuden kehitys: ikävuodet 3–10

***MOLEMPIEN TAUSTALLA PLASTISITEETTI
= AIVOJEN MUOVAUTUVUUS***

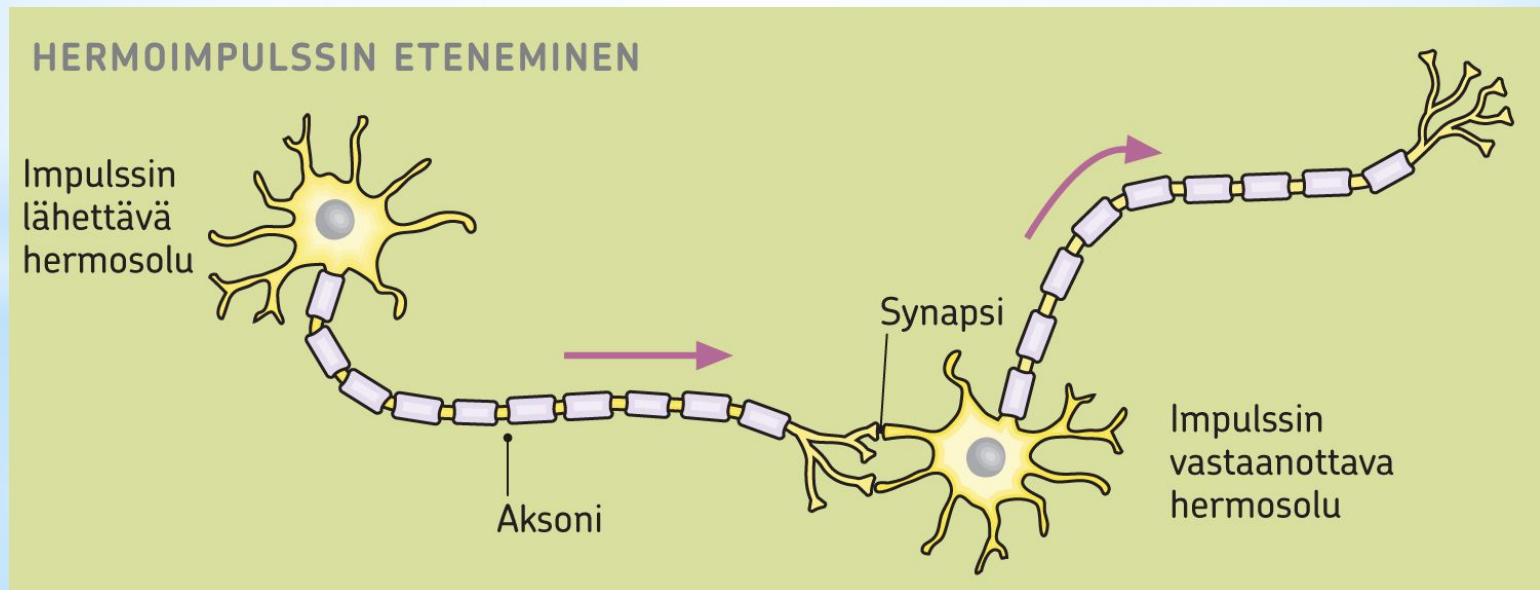
Aivojen toiminnan perusteet

- **Hermosolu** on aivotoiminnan perusyksikkö.
- Hermosoluja on eri tyyppisiä:
 - **Motoriset hermosolut** vievät viestin aivoista lihaksiin.
 - **Sensoriset hermosolut** vastaanottavat aistitietoa ulkomaailmasta ja tuovat sen aivoihin.
 - **Välineuronit** yhdistävät hermosoluja. Niissä tapahtuu tiedonkäsittely.
- Hermosolun toiminta on **sähköistä solun sisällä ja kemiallista hermosolujen välillä.**
<https://tekniikanmaailma.fi/tutkijat-loysivat-ihmisaivoista-taysin-uudenlaisen-hermosolun-rausurinaarjaa-ei-ole-tavattu-muita-elaimilla-ja-se-saattaa-selittaa-ihmisen-erityisyytta/>

Hermosolut viestivät keskenään

Hermosolun eri osilla on erilaisia tehtäviä:

- **Aksoni** eli viejähaarake vie tietoa muihin hermosoluihin.
- **Dendriitti** eli tuojahaarake vastaanottaa viestejä muista hermosoluista.
- Hermosolujen välistä liitoskohtaa nimitetään **synapsiksi** → viesti hermosolusta toiseen etenee **välittäjäaineiden** avulla
- **Myelinisaation** ansiosta hermoimpulssin eteneminen on nopeampaa.

2. YMPÄRISTÖ

- Sosiaalinen ympäristö ja kulttuuri suuntaavat kehitystä
 - Yhteisökeskeinen (kollektivistinen) vs. yksilökeskeinen (individualistinen)
- lähi- ja etäympäristö
 - Historiallinen ajanjakso, yhteiskunta, kulttuuri, arvomaailma, koulutusmahdollisuudet, sukupuoliroolit jne. (kohortit, sukupolvikokemukset)
- Kehitysprosessi oppiminen
 - Sosiaalinen ja kognitiivinen
 - Vaatii aina vuorovaikutuksen ympäristön kanssa

PERIMÄN, YMPÄRISTÖN JA OMAN TOIMINNAN VUOROVAIKUTUS

- Ympäristö vaikuttaa esim. ravinnon, virikkeiden ja ihmissuhteiden kautta perimän toteutumiseen
 - *Esim. alttius sairastua sepelvaltimotautiin ei johda sairastumiseen, mikäli ihminen syö ja elää terveellisesti ja liikkuu*
 - *Perit musikaalisuuden, vanhemmat kannustavat ja tukevat, mutta todella hyväksi ei voi kehittyä ilman omaa harjoittelua ja motivaatiota*
- Virikkeet ja ravinto vaikuttavat aivojen kehitykseen ja kognitioon
- Perimän ja ympäristön vuorovaikutus näkyy myös kriittisissä ja herkkyykskausissa (esim. susilapset, sosiaalinen deprivatio)
- Toisaalta kokemukset voivat muuttaa jopa perimää (esim. rotat altistettiin pelkäämään kirsikankukan tuoksua, myös jälkeläiset kartoivat tuoksua, vaikkei mitään omakohtaisia kokemuksia ollut)
- epigenetiikka